

LBRIS

We know
books

DEBORAH ELLIS

THE BREADWINNER

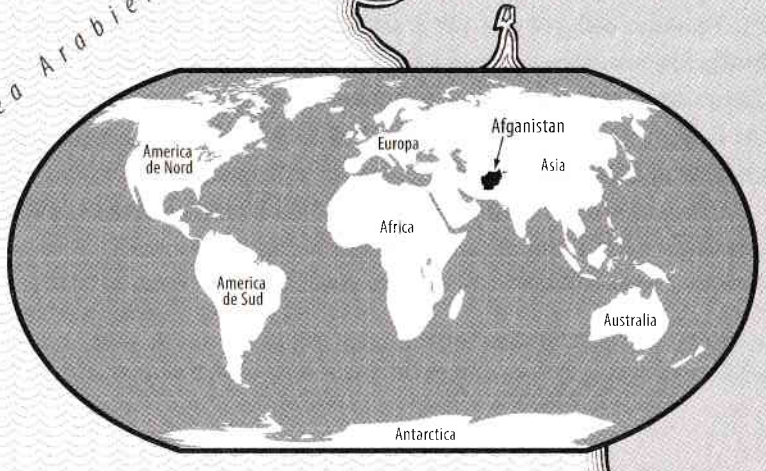
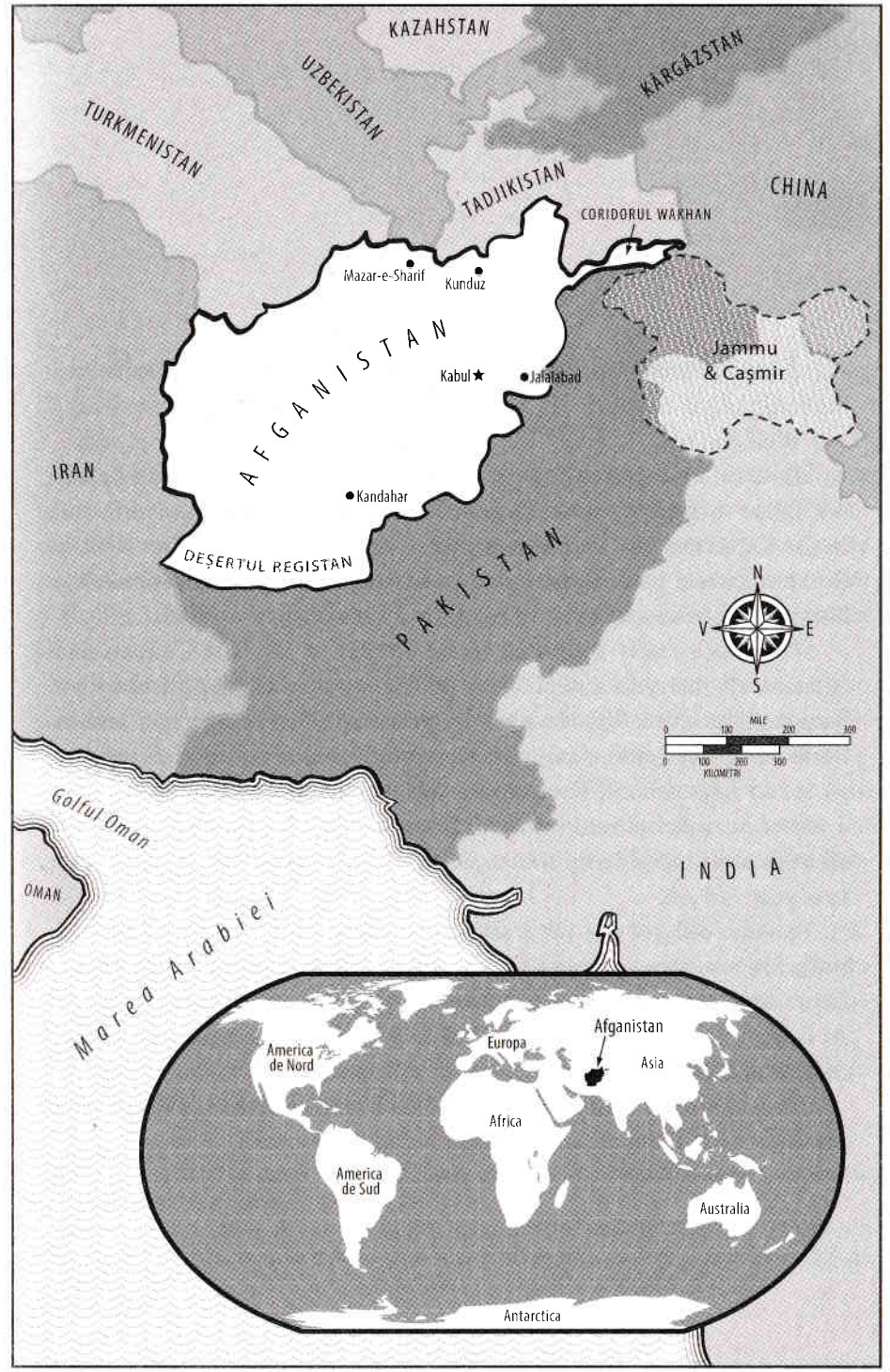
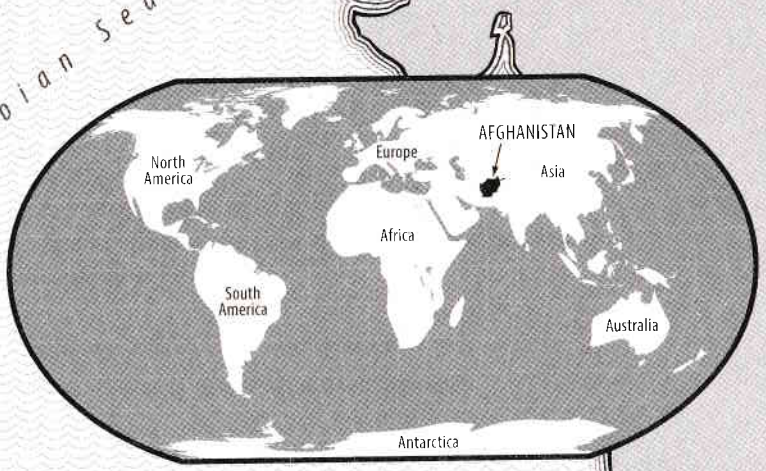
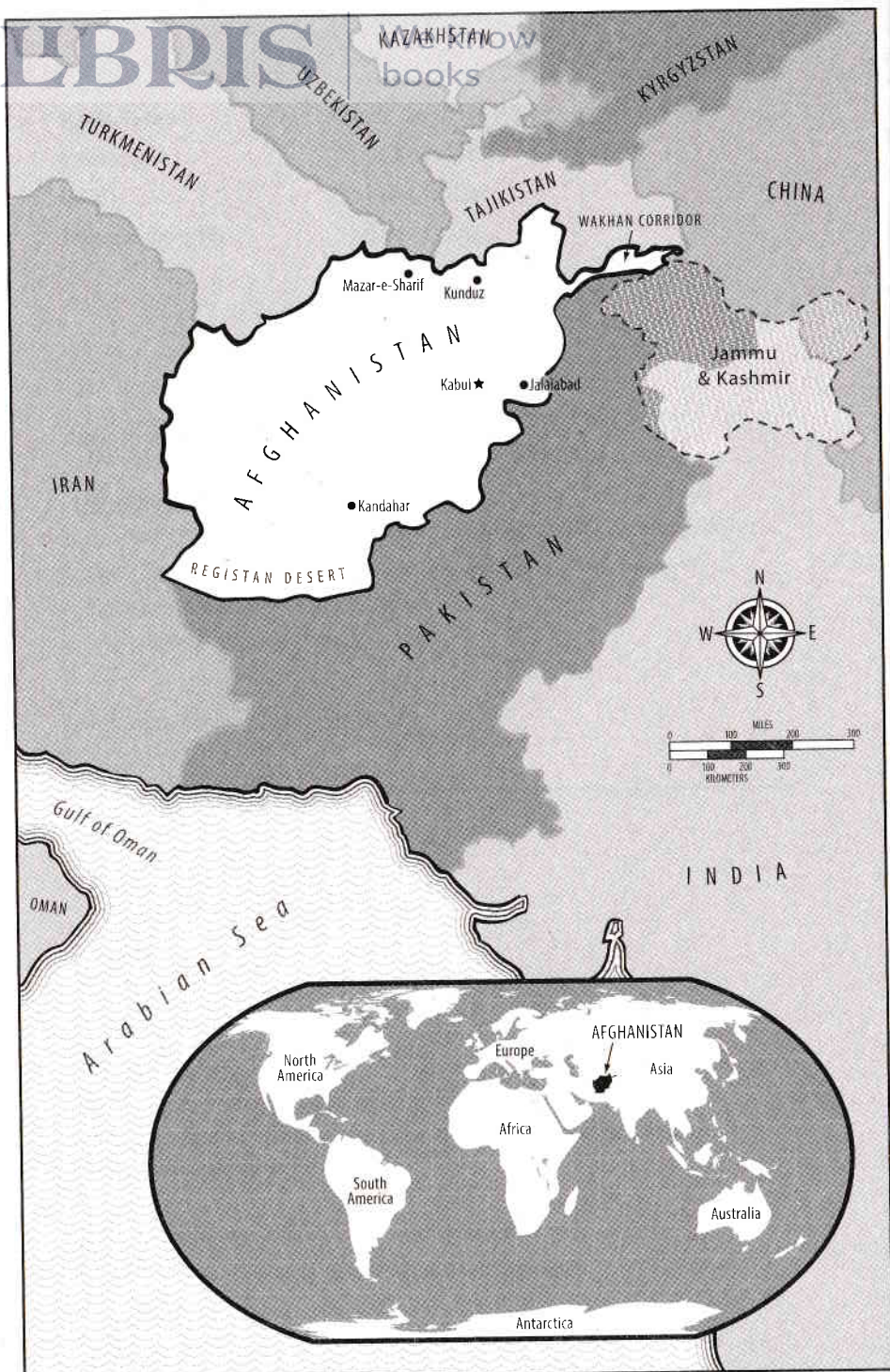
**CINE PUNE PÂINEA
PE MASĂ**

Ediție bilingvă

Traducere din limba engleză
de Silvia-Alexandra Ștefan

2025

ONE

“I can read that letter as well as father can,” whispered Parvana into the folds of her chador.

“Well, almost.”

She didn’t dare say those words out loud. The man sitting beside her father would not want to hear her voice. Nor would anyone else in the Kabul market. Parvana was there only to help her father walk to the market and back home again after work. She sat well back on the blanket, her head and most of her face covered by her chador.

She wasn’t really supposed to be outside at all. The Taliban had ordered all the girls and women in Afghanistan to stay inside their homes. They even forbade girls to go to school. Parvana had had to leave her sixth grade class, and her sister Nooria was not allowed to go to her high school. Their mother had been kicked out of her job as a writer for a Kabul radio station. For more than a year now, they had all been stuck inside one room, along with five-year-old Maryam and two-year-old Ali.

Parvana did get out for a few hours most days to help her father walk. She was always glad to go outside, even though it meant sitting for hours on a blanket spread over the hard ground of the market- place. At least it was something to do. She had even got used to holding her tongue and hiding her face.

She was small for her eleven years. As a small girl, she could usually get away with being outside without being questioned.

UNU

— Pot și eu să citesc scrisoarea, la fel ca tata, a șoptit Parvana printre faldurile *chador*-ului¹.

„Sau aproape ca el“.

Nu avea curajul să rostească aceste cuvinte cu voce tare. Bărbatul care stătea jos lângă tatăl ei n-ar fi vrut să o audă pe ea vorbind. Și nici nimeni altcineva din toată piața din Kabul. Parvana se afla acolo numai ca să-l ajute pe tatăl ei să meargă până la piață și înapoi acasă, după ce-și termina treaba. Stătea pe pătură, la mică distanță, cu capul și mare parte din față acoperite de vâl.

Ea n-ar fi trebuit, de fapt, să iasă deloc din casă. Talibanii² ordonaseră ca toate fetele și femeile din Afganistan să stea acasă. Fetelor le interzisese să meargă la școală. Parvana trebuise să renunțe la clasa a șasea, iar Nooria, sora ei mai mare, nu mai avea voie să meargă la liceu. Mama lor fusese dată afară de la radioul din Kabul, locul de muncă unde lucra ca redactor. De aproape un an, rămăseseră blocate într-o cameră, împreună cu Maryam, care avea cinci ani, și cu Ali, care avea doi ani.

În majoritatea zilelor, Parvana ieșea câteva ore afară, ca să-l ajute pe tatăl ei să meargă. Îi plăcea mereu să iasă, chiar dacă asta însemna să stea ore în șir pe o pătură întinsă direct pe pământul tare din piață. Măcar avea ceva de făcut. Se obișnuise să tacă și să-și ascundă fața.

Era mică de statură pentru cei unsprezece ani ai ei. Fiind încă un copil, de obicei putea ieși fără să fie luată la întrebări.

¹ Articol vestimentar purtat de femeile iraniene, ca un fel de mantie care acoperă tot corpul, dar lasă chipul descoperit (n. red.).

² Grupare militară care a preluat controlul în Kabul și Afganistan în 1996 și a fost înlăturată de la putere în 2001, atunci când a fost publicată și prima ediție a cărții de față. Între timp, de la sfârșitul lunii august 2021, talibanii au revenit la putere în Afganistan (n. red.).

"I need this girl to help me walk," her father would tell any Talib who asked, pointing to his leg. He had lost the lower part of his leg when the high school he was teaching in was bombed. His insides had been hurt somehow, too. He was often tired.

"I have no son at home, except for an infant," he would explain. Parvana would slump down further on the blanket and try to make herself look smaller. She was afraid to look up at the soldiers. She had seen what they did, especially to women, the way they would whip and beat someone they thought should be punished.

Sitting in the marketplace day after day, she had seen a lot. When the Taliban were around, what she wanted most of all was to be invisible.

Now the customer asked her father to read his letter again. "Read it slowly, so that I can remember it for my family."

Parvana would have liked to get a letter. Mail delivery had recently started again in Afghanistan, after years of being disrupted by war. Many of her friends had fled the country with their families. She thought they were in Pakistan, but she wasn't sure, so she couldn't write to them. Her own family had moved so often because of the bombing that her friends no longer knew where she was. "Afghans cover the earth like stars cover the sky," her father often said.

Her father finished reading the man's letter a second time. The customer thanked him and paid. "I will look for you when it is time to write a reply."

Most people in Afghanistan could not read or write. Parvana was one of the lucky ones. Both of her parents had been to university, and they believed in education for everyone, even girls.

Customers came and went as the afternoon wore on. Most spoke Dari, the same language Parvana spoke best. When a customer spoke Pashtu, she could recognize most of it, but not all. Her parents could speak English, too. Her father had gone to university in England. That was a long time ago.

The market was a very busy place. Men shopped for their families, and peddlers hawked their goods and services. Some, like the tea shop, had their own stalls. With such a big urn and so many trays of cups, it had to stay in one place. Tea boys ran back and forth into the labyrinth

— Am nevoie de fata asta, să mă ajute să merg, îi spunea tatăl ei oricărui taliban care îl întreba, arătând spre piciorul lui.

Rămăsese fără partea de jos a piciorului atunci când liceul unde preda fusese bombardat. Lovitura îi provocase dureri și pe dinăuntru. De multe ori, se simțea obosit.

— Nu mai am niciun fiu acasă, doar un prunc, explica el.

Parvana se trântea la loc pe pătură și încerca să pară și mai mică. Îi era frică să se uite în sus la soldați. Văzuse și ea ce făcuseră, mai ales femeilor, felul în care îi biciuiau și îi băteau pe cei despre care credeau că trebuie pedepsiți.

Stând în piață zi de zi, fusese martoră la multe. Când se aflau prin preajmă talibanii, cel mai tare își dorea să se facă invizibilă.

Apoi, clientul l-a rugat pe tatăl ei să-i mai citească o dată scrisoarea.

— Citește-o rar, ca s-o țin minte pentru familia mea.

Și Parvanei i-ar fi plăcut să primească o scrisoare. Poșta începuse să funcționeze iar în Afganistan, după ani de zile în care fusese întreruptă din cauza războiului. Mulți dintre prietenii ei fugiseră din țară cu familiile lor. Ea credea că sunt în Pakistan, dar nu era sigură, așa că nu le putea scrie. Chiar și familia ei se mutase atât de des din cauza bombardamentelor, încât prietenii ei nici nu mai știau unde se afla ea. „Afganii s-au împrăștiat prin lume precum stelele pe cer”, spunea adesea tatăl ei.

Tata i-a mai citit omului o dată scrisoarea. Clientul i-a mulțumit și i-a plătit.

— Te mai caut eu când va fi vremea să-i răspund.

Majoritatea oamenilor din Afganistan nu știau nici să scrie, nici să citească. Parvana era printre cei norocoși. Părinții ei studiaseră amândoi la universitate și credeau că educația e foarte importantă pentru toată lumea, chiar și pentru fete.

Clientii veneau și plecau pe măsură ce se scurgea după-amiaza. Majoritatea vorbeau Dari, limba pe care Parvana o știa cel mai bine. Dacă un client vorbea în Pashtu, fata înțelegea în mare parte, dar nu tot. Părinții ei vorbeau și engleza. Tatăl ei făcuse facultatea în Anglia. Dar asta fusese demult.

Piața era un loc foarte aglomerat. Bărbații făceau cumpărăturile pentru familiile lor, iar vânzătorii ambulanți strigau ca să-și vândă bunurile și serviciile. Unii, cum era cel care vindea ceai, aveau propria lor prăvălie. Cu ceainicul ăla mare și atâtea tăvi cu cești, era mai bine pentru el să stea într-un singur loc. Băieții care serveau ceaiul alergau încolo și înapoi prin labirintul

of the marketplace, carrying tea to customers who couldn't leave their own shops, then running back again with the empty cups. "I could do that," Parvana whispered. She'd like to be able to run around in the market, to know its winding streets as well as she knew the four walls of her home.

Her father turned to look at her. "I'd rather see you running around a school yard." He turned around again to call out to the passing men. "Anything written! Anything read! Pashtu and Dari! Wonderful items for sale!"

Parvana frowned. It wasn't her fault she wasn't in school! She would rather be there, too, instead of sitting on this uncomfortable blanket, her back and bottom getting sore. She missed her friends, her blue-and-white school uniform, and doing new things each day.

History was her favorite subject, especially Afghan history. Everybody had come to Afghanistan. The Persians came four thousand years ago. Alexander the Great came, too, followed by the Greeks, Arabs, Turks, British, and finally the Soviets. One of the conquerors, Tamerlane from Samarkand, cut off the heads of his enemies and stacked them in huge piles, like melons at a fruit stand. All these people had come to Parvana's beautiful country to try to take it over, and the Afghans had kicked them all out again!

But now the country was ruled by the Taliban militia. They were Afghans, and they had very definite ideas about how things should be run. When they first took over the capital city of Kabul and forbade girls to go to school, Parvana wasn't terribly unhappy. She had a test coming up in arithmetic that she hadn't prepared for, and she was in trouble for talking in class again. The teacher was going to send a note to her mother, but the Taliban took over first.

"What are you crying for?" she had asked Nooria, who couldn't stop sobbing. "I think a holiday is very nice." Parvana was sure the Taliban would let them go back to school in a few days. By then her teacher would have forgotten all about sending a tattletale note to her mother.

"You're just stupid!" Nooria screamed at her. "Leave me alone!"

pieței, ducându-le ceaiul clienților care nu puteau pleca de la tarabele lor, iar apoi alergau înapoi cu ceștile goale.

— Și eu aș putea face asta, a șoptit Parvana.

I-ar fi plăcut să alerge prin piață, să cunoască aleile întortocheate la fel de bine precum știa cei patru pereți ai casei sale.

Tata s-a întors spre ea.

— Mai degrabă mi-ar plăcea să te văd alergând prin curtea școlii.

Apoi s-a întors să strige către trecători:

— Ceva de scris? Ceva de citit? În Pashtu și în Dari! Lucruri minunate de vânzare!

Parvana s-a încruntat. Nu era vina ei că nu se ducea la școală! Și ei i-ar fi plăcut să fie acolo, în loc să stea pe pătura aia inconfortabilă, care-i dădea dureri de spate. Îi era dor de prietenii ei, de uniforma școlară cu albastru și alb; îi era dor să facă lucruri noi în fiecare zi.

Istoria era materia ei preferată, mai ales istoria Afganistanului. Toată lumea trecuse prin Afganistan. Persanii veniseră acum patru mii de ani. Alexandru cel Mare a venise și el, urmat de greci, arabi, turci, englezi și, în cele din urmă, de sovietici. Unul dintre cuceritori, Timur Lenk din Samarkand, tăia capetele dușmanilor și le înfipsea în prăjini lungi, ca pe niște pepeni galbeni la o tarabă cu fructe. Toți acești oameni veniseră în frumoasa țară a Parvanei ca să încerce să o cucerească, dar afganii îi alungaseră pe toți!

Însă acum țara era condusă de miliția talibanilor. Aceștia erau afgani și aveau idei foarte clare despre cum trebuia condusă lumea. Când au preluat prima oară capitala Kabul și le-au interzis fetelor să mai meargă la școală, Parvana nu a fost neapărat foarte tristă. Urma un test la aritmetică pentru care nu se pregătise și dăduse de necaz fiindcă vorbise iar în timpul orei. Profesoara voia să-i trimită mamei un bilețel, dar talibanii i-au încurcat planurile.

— De ce plângi? o întrebă pe Nooria, care nu se mai oprea din suspine. Eu zic că ne prinde bine o vacanță.

Parvana era sigură că talibanii le-ar fi lăsat să se întoarcă la școală după câteva zile. Și, între timp, profesoara ar fi uitat să-i mai trimită mamei bilețelul cu pâra.

— Ești proastă! i-a strigat Nooria. Lasă-mă în pace!

One of the difficulties of living with your whole family in one room was that it was impossible to really leave anyone alone. Wherever Nooria went, there was Parvana. And wherever Parvana went, there was Nooria.

Both of Parvana's parents had come from old respected Afghan families. With their education, they had earned high salaries. They had had a big house with a courtyard, a couple of servants, a television set, a refrigerator, a car. Nooria had had her own room. Parvana had shared a room with her little sister, Maryam. Maryam chattered a lot, but she thought Parvana was wonderful. It had certainly been wonderful to get away from Nooria sometimes.

That house had been destroyed by a bomb. The family had moved several times since then. Each time, they moved to a smaller place. Every time their house was bombed, they lost more of their things. With each bomb, they got poorer. Now they lived together in one small room.

There had been a war going on in Afghanistan for more than twenty years, twice as long as Parvana had been alive.

At first it was the Soviets who rolled their big tanks into the country and flew war planes that dropped bombs on villages and the countryside.

Parvana was born one month before the Soviets started going back to their own country.

"You were such an ugly baby, the Soviets couldn't stand to be in the same country with you," Nooria was fond of telling her. "They fled back across the border in horror, as fast as their tanks could carry them."

After the Soviets left, the people who had been shooting at the Soviets decided they wanted to keep shooting at something, so they shot at each other. Many bombs fell on Kabul during that time. Many people died.

Bombs had been part of Parvana's whole life. Every day, every night, rockets would fall out of the sky, and someone's house would explode.

When the bombs fell, people ran. First they ran one way, then they ran another, trying to find a place where the bombs wouldn't find them. When she was younger, Parvana was carried. When she got bigger, she had to do her own running.

Now most of the country was controlled by the Taliban. The word Taliban meant religious scholars, but Parvana's father told her that religion was about teaching people how to be better human beings, how to be kinder.

Unul dintre lucrurile cele mai grele când locuiești cu toată familia ta într-o singură cameră e că nu prea ai cum să-i lași pe ceilalți în pace. Oriunde se ducea Nooria, acolo era și Parvana. Și oriunde se ducea Parvana, acolo era și Nooria.

Ambii părinți ai Parvanei proveneau din vechi familii afgane foarte respectabile. Datorită educației lor, avuseseră salarii mari. Locuiseră într-o casă mare, avuseseră curte, câțiva servitori, televizor, frigider, mașină. Nooria avusese camera ei. Parvana împărțise camera cu sora ei mai mică, Maryam. Maryam pălăvrăgea mult, dar era convinsă că Parvana era minunată. Minunat, într-adevăr, fusese să mai scape de Nooria din când în când.

Casa lor fusese distrusă de o bombă. De-atunci, familia se mutase de mai multe ori. De fiecare dată, se mutaseră într-un spațiu și mai mic. De fiecare dată când locuința lor era bombardată, își pierdeau mare parte din lucruri. Cu fiecare bombardament, deveniseră mai săraci. Acum locuiau împreună într-o cameră mică.

Războiul din Afghanistan dura de mai bine de douăzeci de ani, de două ori mai mult decât vârsta Parvanei.

La început, sovieticii fuseseră cei care veniseră în țară cu tancurile lor mari și cu avioanele lor de război care aruncau bombe peste sate și cătune.

Parvana se născuse cu o lună înainte ca sovieticii să înceapă să se ducă înapoi în țara lor.

— Ai fost un bebeluș așa de urât, încât sovieticii nu au mai suportat să stea în aceeași țară cu tine, așa îi plăcea Nooriei să-i zică. Au fugit îngroziți, înapoi peste graniță, pe cât de repede au putut să-și miște tancurile.

După plecarea sovieticilor, cei care trăseseră cu arma în ei au vrut să tragă în continuare spre cineva, așa că au început să se împuște unii pe alții. În perioada aia au căzut multe bombe peste Kabul. Mulți oameni au murit.

Bombele fuseseră dintotdeauna o parte din viața Parvanei. În fiecare zi, în fiecare noapte, din cer cădeau rachete și casa cuiva exploda.

Când cădeau bombele, oamenii o luau la fugă. La început, fugeau într-o direcție, apoi în alta, încercând să găsească un loc unde să nu-i prindă bombardamentele. Când era mică, Parvana era dusă pe sus. Când s-a făcut mai mare, a fost nevoită să fugă singură.

Acum, mare parte din țară era controlată de talibani. Cuvântul taliban înseamnă teolog, dar tatăl Parvanei i-a spus că religia îi învață pe oameni cum să fie mai buni, cum să fie mai blânzi.

“The Taliban are not making Afghanistan a kinder place to live!” he said.

Although bombs still fell on Kabul, they didn't fall as often as they used to. There was still a war going on in the north of the country, and that was where most of the killing took place these days.

After a few more customers had come and gone, Father suggested they end their work for the day.

Parvana jumped to her feet, then collapsed back down again. Her foot was asleep. She rubbed it, then tried again. This time she was able to stand.

First she gathered up all the little items they were trying to sell — dishes, pillow cases, household ornaments that had survived the bombings. Like many Afghans, they sold what they could. Mother and Nooria regularly went through what was left of the family's belongings to see what they could spare. There were so many people selling things in Kabul, Parvana marveled that there was anyone left to buy them.

Father packed his pens and writing paper in his shoulder bag. Leaning on his walking stick and taking Parvana's arm, he slowly stood up. Parvana shook the dust out of the blanket, folded it up, and they were on their way.

For short distances Father could manage with just his walking stick. For longer journeys he needed Parvana to lean on.

“You're just the right height,” he said. “What will happen when I grow?” “Then I will grow with you!”

Father used to have a false leg, but he sold it. He hadn't planned to. False legs had to be specially made, and one person's false leg didn't necessarily fit another. But when a customer saw Father's leg on the blanket, he ignored the other things for sale and demanded to buy the leg. He offered such a good price that Father eventually relented.

There were a lot of false legs for sale in the market now. Since the Taliban decreed that women must stay inside, many husbands took their wives' false legs away. “You're not going anywhere, so why do you need a leg?” they asked.

There were bombed-out buildings all over Kabul. Neighborhoods had turned from homes and businesses into bricks and dust.

— Talibanii nu fac din Afganistan un loc mai bun de trăit! spusese el.

Deși continuau să cadă bombe peste Kabul, nu mai erau la fel de dese ca înainte. Încă era război în nordul țării, și acolo aveau loc cele mai multe crime în momentul acela.

După ce au mai venit și au plecat alți câțiva clienți, tata a zis că încheie ziua de lucru.

Parvana a sărit în picioare și apoi a căzut din nou. Îi amortise piciorul. Și l-a frecat și pe urmă a încercat din nou. De data asta, a fost în stare să se ridice în picioare.

Mai întâi a adunat toate micile obiecte pe care se străduiau să le vândă — vase, fețe de pernă, ornamente de prin casă care supraviețuiseră bombardamentelor. Ca mulți alți afgani, vindeau și ei ce puteau. Mama și Nooria luau frecvent la mână ce le mai rămăsese din bunurile familiei ca să vadă de ce s-ar mai fi putut lipsi. Erau așa de mulți oameni care vindeau lucruri în Kabul, încât Parvana se mira că se mai găsea cine să le cumpere.

Tata și-a strâns penițele și hârtia de scris în geanta lui de umăr. Sprijinindu-se în baston și luând-o de braț pe Parvana, s-a ridicat încetșor. Parvana a scuturat praful de pe pătură, a strâns-o și au luat-o din loc.

Pe distanțe scurte, tata se descurca numai cu bastonul. Dar, la drum mai lung, avea nevoie să se țină de Parvana.

— Ai exact înălțimea care trebuie, spunea el.

— Păi și când voi crește mai mare, cum va fi?

— Atunci voi crește și eu mai mare, odată cu tine!

Tata avusese un picior de lemn, dar îl vânduse. Nu avusese de gând să facă asta. Picioarele de lemn trebuiau confecționate special și piciorul de lemn al cuiva nu i se potrivea neapărat și altcuiva. Dar când un client a văzut piciorul de lemn al tatei pe pătură, nu i-a mai trebuit niciun alt lucru de vânzare și a vrut să-l cumpere. A oferit un preț așa de bun, încât tata a cedat până la urmă.

Acum erau la vânzare în piață foarte multe picioare de lemn. De când talibanii decretaseră că femeile trebuiau să stea numai în casă, mulți bărbați își lăsau nevestele fără picioarele de lemn.

— Tu și așa nu te mai duci nicăieri, așa că la ce-ți mai trebuie piciorul ăsta? le ziceau.

Peste tot prin Kabul erau clădiri bombardate. Cartiere întregi de locuințe și birouri se transformaseră în ruine și praf.